

การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทย: กลวิธีการสอนการเขียนสร้างสรรค์

Application of the Culture of Thai Literary Art: A Teaching Strategy for Creative Writing

- **ปรมากรณ์ ลิมปิเลิศเสถียร**
- อาจารย์ประจำสาขาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร
- คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- E-mail: L.porama@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นว่า ขบวนการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองสามารถนำมาใช้ในการสอนเขียนสร้างสรรค์ได้ การสอนเขียนคำประพันธ์ร้อยกรองให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่เกิดความสนใจ ตระหนักถึงความงามของภาษากวี และสามารถเขียนได้อย่างสร้างสรรค์ ผู้สอนควรมีกลวิธีการสอนที่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทย มาปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน การนำพหุหมี หรือปริศนาคำประพันธ์และกลอนนิราศเป็นสื่อการสอนนับเป็นกลวิธีการสอนแบบหนึ่งที่สามารถนำขบวนการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง มาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาร่วมสมัยได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทย กลวิธีการสอน

Abstract

This paper aims to demonstrate the use of traditional poetry in teaching creative writing. To attract new generation students' interest in the beauty of poetic language, as well as to enable them to write creatively, teachers may make use of some traditional forms of poetry from Thai literary art and apply them to today's social context. The use of *Phamee* (a poetic riddle) and *Klon Nirat* (a traveling poem) as teaching media are the strategies that make the convention of poetic writing relevant to contemporary contents.

Keywords: Culture of Thai Literary Art, Teaching Strategies

บทนำ

การเรียนการสอนเขียนคำประพันธ์ร้อยกรองมีปัญหามากกว่าการเรียนการสอนในเนื้อหาอื่น ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะต้องใช้ความรู้ความสามารถหลายประการ เช่น จะต้องรู้จักลักษณะฉันทลักษณ์ รู้จักความหมายของคำ สามารถเลือกใช้คำเพื่อสร้างจินตภาพ เสียง ความรู้สึก จินตนาการ ได้อย่างเหมาะสม การสอนเขียนคำประพันธ์ร้อยกรองจึงเป็นเรื่องยากสำหรับครู (สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรชัย, 2523: 137) และปัญหาดังกล่าวได้สืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีในหลายแขนง เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ ขาดความสนใจเรียนรู้ และศึกษาคำประพันธ์ร้อยกรอง ดังรายงานการวิจัยเรื่อง *กวีนิพนธ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย: ประสบการณ์จากวรรณคดีไทย อังกฤษ อเมริกัน ฝรั่งเศส และเยอรมัน* ได้กล่าวถึงปัญหาไว้ว่า

ในโลกปัจจุบันที่คนจำนวนมากยึดความเจริญทางวัตถุเป็นสรณะ คุณค่าทางสติ

ปัญญาและจิตวิญญาณมักถูกละเลย วรรณศิลป์จัดได้ว่าเป็นการแสดงออกซึ่งพลังทางปัญญาและความคิดของมนุษย์ที่ในอดีตเคยมีบทบาทอันโดดเด่นในการหล่อหลอมบุคคลและสังคม แต่ในปัจจุบันกำลังถูกทำลายด้วยสิ่งบันเทิงนานาชนิดที่มีเทคโนโลยีและพาณิชย์กรรมเป็นตัวหนุน กวีนิพนธ์ในฐานะวรรณศิลป์ประเภทที่เก่าแก่ที่สุดของโลก จำเป็นต้องพิสูจน์ตนเองเช่นกันว่ายังดำรงอยู่ได้ในกระแสของการเปลี่ยนแปลง (สุมาลี วีระวงศ์ และคณะ, 2544: (10))

คำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมปัจจุบันความสนใจศึกษาเรียนรู้ อ่านและเขียนคำประพันธ์ร้อยกรองลดลงอย่างเห็นได้ชัด เมื่อผู้เรียนขาดความสนใจใฝ่รู้เป็นพื้นฐานย่อมมีผลต่อการศึกษาการเขียนคำประพันธ์ร้อยกรองตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยโดยภาพรวมพบว่า ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเขียนมักประสบปัญหาสำคัญประการหนึ่ง คือนักศึกษาส่วนใหญ่ขาดการฝึกฝนที่จะคิดและเขียน จึงทำให้นักศึกษาสมัยนี้จัดลำดับความคิดไม่ได้ เขียนหนังสือไม่เป็น ภาษาที่ใช้สื่อสารก็ห้วนสั้น ไม่มี

สุนทรียภาพ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสภาพการเรียนการสอนในสมัยก่อนเน้นการท่องจำ ไม่ได้สอนให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน การสอนให้ท่องจำเช่นนี้ จึงส่งผลให้นักศึกษาขาดทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้นักศึกษาคิดและเขียนไม่เป็น อาจมาจากระบบการประเมินผลการศึกษาด้วยข้อสอบแบบปรนัยมากกว่าที่จะประเมินผลด้วยข้อสอบแบบอัตนัย การเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ทำให้นักศึกษาไม่มีโอกาสที่จะขยายความรู้ ความเข้าใจได้อย่างละเอียด กว้างขวาง ระบบการประเมินผลดังกล่าวเป็นดัชนีชี้วัดได้ว่า การเป็นคนเก่งหรือไม่เก่ง ดูได้จากคะแนนการทดสอบ คนที่จำได้มากเท่าไรก็จะทำคะแนนได้มากเท่านั้น ส่วนคนที่มีความจำไม่ได้ก็จะทำคะแนนได้น้อย และจะกลายเป็นคนเรียนไม่เก่งไปโดยปริยาย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545: 49-50)

ระบบการเรียนการสอนดังกล่าว จึงทำให้นักศึกษามุ่งจดจำตัวบทมากกว่าจะทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เมื่อความรู้ความคิดถูกตีกรอบอยู่ในวงจำกัด อีกทั้งการเรียนการสอนมิได้กระตุ้นให้คิดสิ่งแปลกใหม่ จึงทำให้นักศึกษาไม่สามารถคิดสร้างสรรค์ได้เท่าที่ควรจะเป็น

การสอนเขียนคำประพันธ์ร้อยกรองก็เช่นเดียวกัน แม้ว่าผู้สอนจะมีความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของคำประพันธ์ร้อยกรองเพียงใด หากไม่สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงให้ผู้เรียนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าของคำประพันธ์ ก็อาจกล่าวได้ว่ามิได้มีบทบาทสมกับเป็นผู้สอนวิชาภาษาไทยและไม่ได้มีส่วนปรับปรุงแก้ไข ให้การศึกษาคำประพันธ์

ร้อยกรองบรรลุผลตามเป้าหมายของการศึกษา

ในขณะเดียวกัน ผู้สอนย่อมตระหนักเสมอว่าการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจใฝ่รู้และสามารถเขียนคำประพันธ์ร้อยกรองอันเป็นรากฐานวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทยนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้น ผู้สอนต้องเลือกใช้กลวิธีการสอนเพื่อโน้มน้าวผู้เรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อการแต่งคำประพันธ์ก่อนเป็นลำดับแรก โดยมุ่งหวังว่านักศึกษาจะได้เขียนสร้างสรรค์งานเขียนในรูปแบบร้อยกรองได้มากยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

ความหมายและความสำคัญของคำประพันธ์ร้อยกรอง

คำประพันธ์ร้อยกรอง หมายถึง ภาพยักกลอน หรือคำประพันธ์ อันได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ฯลฯ “การศึกษาคำประพันธ์ร้อยกรองเป็นสิ่งที่นักศึกษาภาษาไทยจำเป็นต้องศึกษา เพราะหากนักศึกษาปราศจากความรู้เรื่องร้อยกรองก็ไม่สมควรจะได้ชื่อว่าเคยผ่านการศึกษามานุษยวิทยาไทย” (ประทีป วาทิกทินกร, 2538: 1) คำกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาคำประพันธ์ร้อยกรองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพื่อสืบสานวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทยไว้มิให้สูญหาย

วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทย หมายถึง ศิลปะการเรียบเรียงภาษาถ้อยคำ ประกอบด้วย ความรู้สึกละเอียดและจินตนาการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมเป็นวรรณคดี บทร้อยกรองที่ยกย่องว่าไพเราะย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติหลายประการ อาทิ คำที่เลือกสรรใช้ เสียงเสนาะ สัมผัสโวหาร ภาพพจน์ ตลอดจนการใช้สัญลักษณ์ (กุลลาภ มัลลิกะมาส, 2525: 163) คำประพันธ์ร้อยกรองจึงเป็นวรรณกรรมที่มีศิลปะการพจนานุกรมร้อยถ้อยคำ

อย่างละเอียด ประณีต มีความงามความไพเราะ เป็นองค์ประกอบสำคัญ (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และ วาณิช จรุงกิจอนันต์, ม.ป.ป.: 25) กวีสามารถ รังสรรค์ด้วยคำ ภาษา ได้อย่างไพเราะ งดงาม คำประพันธ์นั้นย่อมมีคุณค่าทางวรรณศิลป์

ดั่งบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่แสดงถึงคุณค่าของคำ ประพันธ์ร้อยกรอง เปรียบได้กับสร้อยสังวาลย์ที่มี ค่า ดังนี้

กวีสง่าแมน	มณีสาร
คำเพราะคือสังวาลย์	กอบแก้ว
ควรเพิ่มพริยการ	กวีเวท เทอญพ้อ
กอบกิจประเสริฐแล้ว	ไปต้องร้อนตัว

(พระนลคำหลวง)

ผู้สอนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญ ของการศึกษาคำประพันธ์ร้อยกรองมาโดยตลอด ขณะเดียวกันได้ประจักษ์ว่าคำประพันธ์ร้อยกรองเป็น วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทยแขนงหนึ่ง ย่อมมี สภาวะไม่แตกต่างกับวัฒนธรรมแขนงอื่นๆ คือ มี การปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม แต่ละสมัย อีกทั้งผู้แต่งได้รังสรรค์สิ่งใหม่ให้ผสม กลมกลืนกับสิ่งเก่า ที่เป็นรากฐานสำคัญทางวรรณ- ศิลป์ไว้ได้

การเรียนการสอนคำประพันธ์ร้อยกรอง จึง จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องแสวงหากลวิธีในการ สอนเพื่อให้นักศึกษาสามารถสร้างสรรค์คำประพันธ์ แนวใหม่ ให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย และสิ่ง สำคัญประการแรก คือ ผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยน ทศนคติผู้เรียนไม่ให้อึดใจว่าร้อยกรองเป็นงานที่พัน สมัยหรือยากเกินความสามารถในการเรียนรู้ ขณะ เดียวกันต้องสร้างทัศนคติในเชิงบวกต่อการศึกษา

ร้อยกรองให้เกิดขึ้นควบคู่ไปพร้อมๆ กันด้วย

กลวิธีการสอนเขียนสร้างสรรค คำประพันธ์ร้อยกรอง

กลวิธีการสอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ ในการเรียนการสอน ผู้สอนควรเลือกใช้กลวิธีเป็น “เครื่องมือ ตลอดจนเทคนิคต่างๆ ที่จะช่วยถ่ายทอด หรือนำความรู้หรือประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียนและ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามจุดประสงค์อย่างมี ประสิทธิภาพ” (วิรัช วิทยุติ, 2526: 837) กลวิธี การสอนคำประพันธ์ร้อยกรองที่น่าสนใจมีอยู่หลากหลายกลวิธี ดังเช่น “กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักสังเกต ลักษณะความแตกต่างระหว่างฉันทลักษณ์ประเภท ต่างๆ ควรสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ประลอง ฝีมือในการเขียนคำประพันธ์ สร้างกิจกรรมให้ช่วย กันแต่งเป็นกลุ่มย่อย และควรนำวรรณกรรมร่วม สมัยมาใช้ประกอบการสอนบ้าง เพื่อให้เห็นอารมณ์ ความคิดที่ไม่ติดอยู่กับฉันทลักษณ์เดิมจนเกินไปนัก” (สุจิต เทียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรชัย, 2523: 138)

การเลือกใช้ ะพหมี ปริศนาคำประพันธ์ และ วรรณกรรมนิราศร่วมสมัยเป็นสื่อการสอน เป็น กลวิธีที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว ทั้งนี้ ผู้เรียน ได้รู้จัก เรียนรู้ และสามารถปรับประยุกต์วัฒนธรรม ทางวรรณศิลป์ไทย อันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมให้สอด รับกับการสร้างสรรค์แนวคิดสมัยใหม่ได้

ประวัติการเล่นะพหมี

“ะพหมี” เป็นปริศนาคำทายที่มีต้นกำเนิด มาจากจีน เกิดขึ้นในสมัยลัทธิขงจื้อ หกราชวงศ์ หรือ หล้าปักเขียว ราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้หลังสมัย

สามก๊ก ในราวปี พ.ศ. 936-1160 การเล่นเกมชนิดนี้ เดิมเรียกว่า “มีก๊อ” มี หรือ หมี่ คืออักษรตัวเดียวกัน มีความหมายเหมือนกัน “ก๊อ” แปลว่า คำพูด “มีก๊อ” แปลว่า คำพูดที่อำพราง ต่อมานิยมเรียกว่า “ตั้งหมี่” คำว่า “ตั้ง” คำเดียวแปลว่า สว่าง โคม ส่วน “ตั้งหมี่” แปลว่า ซวลา ล่องให้เห็นคำที่อำพราง และคำว่า “พะ” แปลว่า ดี ส่วน “มี” หรือ “หมี่” แปลว่า คำอำพราง เมื่อรวมความ “พะหมี่” จึงหมายถึงการตีปัญหาหรือแก้ปริศนาที่อำพรางไว้ให้ กระจ่าง (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2503: ๗-๘)

ชาวจีนมักนิยมเล่นพะหมี่ในช่วงเทศกาล สำคัญๆ เช่น เทศกาลตรุษจีน วันไหว้พระจันทร์ งานไหว้บรรพบุรุษ กวีมักนิยมเขียนคำกลอนด้วย อักษรสีแดง นำมาแขวนไว้บนโคมไฟหน้าบ้าน เพื่อ เชื้อเชิญให้ผู้สัจจรไปมาต่อคำกลอนของตน หาก ผู้ใดสามารถตอบปริศนาคำทายได้ถูกต้อง จะถือว่าเป็นผู้มีความรู้ ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ เจ้าบ้าน ก็จะเชิญเข้ามาร่วมรับประทานอาหารในบ้านเพื่อ เชื่อมสัมพันธ์ไมตรีต่อไป (พันธลักษณ์, 2548: 133-134)

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ชาวจีน ส่วนหนึ่งได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย และได้นำ วัฒนธรรมการเล่นพะหมี่มาเล่นอย่างแพร่หลาย ดังที่ปรากฏในแถบจังหวัด ระยอง ชลบุรี สมุทรปราการ และได้แพร่หลายเข้ามาสู่เขต พระนคร ในย่านสำเพ็งอีกด้วย พะหมี่ในแต่ละถิ่นมี

การเรียกชื่อแตกต่างกัน อาทิ จังหวัดสมุทรปราการ ในอำเภอบางบ่อ นิยมเรียกว่า “พะหมี่” ส่วนใน อำเภอเมือง หรือปากน้ำ เรียกการเล่นนี้ว่า “การทายโจ๊ก”* เช่นเดียวกับจังหวัดชลบุรี

การเล่นพะหมี่ เป็นที่นิยมในหมู่ราษฎรทั่วไป และแพร่หลายในหมู่เจ้านายชั้นสูงในราชสำนักด้วย เช่นกัน ดังจะเห็นได้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานฤดูหนาวที่วัดเบญจมบพิตรเป็นงานใหญ่ มีการนำปริศนาคำประพันธ์ “พะหมี่” ไปเล่นในงาน ด้วย ในครั้งนี้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร หรือพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราช- นิพนธ์พะหมี่และบทปริศนาต่างๆ ทั้งร้อยแก้วและ ร้อยกรองไว้เล่นทายในงานดังกล่าวเป็นจำนวนมาก (ประเทือง คล้ายสุบรรณ, 2529: 143)

การเล่นพะหมี่นั้นมีหลากหลายประเภท ผู้สอน สามารถนำมาใช้สอน ดังเช่น พะหมี่ที่มีคำเฉลย ขึ้นต้นเหมือนกัน คำเฉลยที่ลงท้ายเหมือนกัน คำเฉลย ที่เป็นคำพวน คำเฉลยที่เกิดจากการเล่นคำ เล่นเสียง อักษร เล่นเสียงวรรณยุกต์ คำเฉลยที่เป็นสำนวน สุภาษิต ฯลฯ เป็นต้น ตัวอย่าง พะหมี่ที่แต่งด้วยกลอน มีคำเฉลยลงท้ายคำว่า “พี” เหมือนกัน ได้แก่ ทัพพี ปฐพี พงพี และทรพี มีดังนี้

เป็นภาชนะมีไว้ใช้ตักของ ได้ครอบครองทำกินถวิลหา
มีต้นไม้มากมายเหลือคณนา คนชั่วซ้ำซ้ำพ่อแม่แย่งจริงเอย
(ประเทือง คล้ายสุบรรณ, 2529: 152)

* คำว่า “โจ๊ก” นั้นสันนิษฐานว่า มาจากผู้ช่วยในการเล่นคนหนึ่งต้องแต่งตัวเป็นตัวตลก แบบตัวโจ๊กเกอร์เพื่อดึงดูดความสนใจ และสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ชม ด้วยเหตุนี้เวลาไปดูหรือไปเล่นปริศนาคำทายก็มักเรียกติดปากกันเรื่อยมาว่า ไปดูโจ๊ก ไปเล่นโจ๊ก (ปรัชญา โพธิ์หัง, 2545: 131)

การเล่นพระหมียังมีแพร่หลายในปัจจุบัน หน่วยงานหลายแห่งได้จัดการประกวดแข่งขันพระหมีตามวาระโอกาสต่างๆ รวมทั้งการเผยแพร่การเล่นพระหมีในสื่ออินเทอร์เน็ต ดังตัวอย่างพระหมีที่แต่งด้วยโคลง 4 สุภาพ มีคำเฉลยขึ้นต้นคำว่า “อิ” เหมือนกัน ได้แก่ อิหสิ อิโน อิสป และอิเมล์ ดังนี้

เอ๋ยชมรสจัดจ้าน	อร่อยดี
กินดื่มมากเต็มที	จึงใช้
กาลครั้งหนึ่งยังมี	บอกเล่า
รับส่งทันใจได้	สิ่งนี้สื่อสาร

(คุณว๊อบแว็บ, 2550: 4)

การใช้พระหมีเป็นสื่อการสอน

การเลือกใช้พระหมีเป็นสื่อและกลวิธีการสอนนับเป็นประโยชน์ต่อการสอนคำประพันธ์ การนำปริศนาคำประพันธ์ มาปรับประยุกต์ให้สอดคล้องเหมาะสมกับการเรียนการสอนร่วมสมัย สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการรับสารที่ดี 5 ระดับ ดังนี้ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2541: 8) ดังนี้

1. ขั้นตื่นตัว (Awareness) เป็นการรับรู้ถึงการมีอยู่ของสารที่ส่งมาจากผู้รับสาร
2. ขั้นสนใจ (Interest) เป็นขั้นตอนที่เพิ่มระดับการรับสารโดยปรารถนาจะได้ปริมาณของสารนั้นมากยิ่งขึ้น ในการสนองตอบต่อความอยากรู้อยากเห็นของผู้รับสาร
3. ขั้นประเมิน (Evaluation) เป็นขั้นตอนในการไตร่ตรองว่าจะรับสารนั้นต่อไปหรือไม่ และนวัตกรรมที่มากับสารนั้นจะมาลองใช้ในทางปฏิบัติได้หรือไม่
4. ขั้นลองปฏิบัติ (Trial) เป็นขั้นตอนในการยอมรับสารเพิ่มขึ้นถึงระดับที่นำมาลองใช้ หรือทดลองนวัตกรรมนั้น ในขั้นนี้อาจเปลี่ยนใจไม่ยอมรับ

การรับสารนั้นต่อไปก็ได้

5. ขั้นยอมรับ (Adoption) เป็นขั้นตอนสุดท้ายหลังจากการลองใช้แล้วประสบความสำเร็จ ผู้รับสารจะติดตามรับสารนั้นมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างถาวรต่อไป

เมื่อผู้เรียนรู้จักกลวิธีการแต่งพระหมี และสนใจที่จะคิดสร้างสรรค์คำถามหรือปริศนาที่ชวนเร้าความหมายไว้ในคำประพันธ์ ผู้เรียนจะประเมินว่าพระหมีที่คิดขึ้นนั้น ผู้อื่นจะตอบปริศนาได้หรือไม่ อันนำไปสู่ขั้นลองแต่งพระหมี เมื่อผู้อื่นสามารถตอบคำถามได้ ย่อมทำให้ผู้เรียนสนุกสนานเพลิดเพลินและพัฒนาไปสู่ขั้นยอมรับ คือ สามารถแต่งพระหมีได้ในที่สุด

นอกจากนี้การเล่นพระหมี ผู้สอนควรจัดบรรยากาศให้จูงใจ เริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัว ช่วยให้เกิดความคิดแตกฉาน เพื่อสร้างความสนุกสนานในการเรียนและฝึกให้เกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์

ในขั้นตอนการสอน ผู้สอนควรให้ผู้เรียนรู้จักแผนผังฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ร้อยกรองแต่ละประเภทก่อน เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน จากนั้นควรกำหนดให้ผู้เรียนช่วยคิดคำเฉลยให้ได้หลายๆ หากใครคิดรวบรวมคำเฉลยที่เป็น “ธง” คำตอบไว้ได้มากเท่าไร จะสามารถนำมาตั้งปริศนาได้พลิกแพลงมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะคำเฉลยดังกล่าวต้องนำมาตั้งเป็นโจทย์ทายคำถาม โดยต้องเขียนในรูปแบบคำประพันธ์ร้อยกรอง

การสอนการแต่งพระหมี ผู้สอนควรเลือกใช้คำประพันธ์ที่แต่งได้ไม่ยาก เช่น กลอนสี่บาท ซึ่งเป็นคำประพันธ์ที่รู้จักทั่วไป มีฉันทลักษณ์บังคับ คือ 1 บท มี 4 บาท บังคับขึ้นต้นวรรคแรกด้วยคำว่า

“ลัควา” และจบบทด้วยคำว่า “เอย” วรรคหนึ่งมีจำนวนคำ 8-9 คำ ส่งสัมผัสแบบกลอนสุภาพ ดังเช่น ะหมี บทต่อไปนี้ที่ผู้เขียนได้แต่งเป็นตัวอย่างให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ดังนี้

ลัควาพิชสิ่งใดใส่แกงหอม	(กระชาย)
เตรียมให้พร้อมคู่ปากกาไว้คัดเขียน	(กระดาษ)
บ้านน้ำลายคายน้ำหมาหากอาเจียน	(กระโถน)
เอาไว้เปลี่ยนปลุกต้นไม้ให้ร่มเย็น	(กระถาง)
อีกอะไรใช้ใส่ข้าวเหนียว	(กระต๊ပ်)
งามนักเขี่ยยามส่องจ้องมองเห็น	(กระจก)
เดือนสิบสองไข่อลอยน้ำคำคืนเพ็ญ	(กระทง)
จังหวัดเด่นคู่แดนดินทักษิณเอย	(กระบี่)

จากตัวอย่างนี้ ทำให้ผู้เรียนได้ทราบว่าการแต่ง ะหมีไม่ใช่เรื่องยาก และสามารถนำมาใช้เรียน ปนเล่นได้ทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลินควบคู่ไปกับการคิดสร้างสรรค์ เมื่อผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะฝึกเขียน ะหมี ผู้สอนควรกระตุ้นให้นักศึกษาคิดสร้างสรรค์คำเฉลยที่เป็น “ธง” ให้ได้มากที่สุดเพื่อใช้เป็นตัวเลือก ในการแต่ง ะหมีให้ง่ายยิ่งขึ้น

ข้อควรคำนึงที่สำคัญประการหนึ่งของผู้สอนจะต้องอธิบายในขั้นตอนการแต่ง ะหมี คือ คำเฉลยที่นำมาร้อยเรียงให้สอดคล้องกับแผนผังฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ประเภทนั้นๆ ต้องไม่นำส่วนหนึ่งส่วนใดของคำเฉลยมาเขียนไว้ในคำประพันธ์ เพราะจะทำให้ผู้ทายเดาคำตอบได้ง่ายถ้าแนะนำหลักเกณฑ์ในเบื้องต้นแล้ว นักศึกษาจะคิดสร้างสรรค์ชุดคำเฉลย ะหมีได้อย่างสนุกสนาน เช่น ชุดคำเฉลยจำนวน 20 คำ ดังนี้

น้ำอัดลม น้ำท่วม น้ำหอม น้ำตก น้ำใจ
น้ำฝน น้ำปลา น้ำตา น้ำส้ม น้ำตาล

น้ำค้าง น้ำลาย น้ำมนต์ น้ำพริก น้ำมัน
น้ำชา น้ำเฝ้า น้ำแกง น้ำประปา

กลวิธีการสอนขั้นต่อไป คือ แบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อย 8 คนต่อหนึ่งกลุ่ม นักศึกษาแต่ละคนจะต้องนำชุดคำเฉลยมาเรียงร้อยเป็น ะหมีลัควาคนละ 1 วรรค ทั้งนี้ให้เขียนคำเฉลยไว้ท้ายวรรคปรากฏว่า นักศึกษาสามารถเขียนสร้างสรรค์ปริศนา คำประพันธ์ได้ ดังนี้

ลัควารินไหลชู่อยู่ในเขา	(น้ำตก)
พรมกายเรากลืนรัญจวนชวนหลงไหล	(น้ำหอม)
รสเผ็ดร้อนเป็นอาหารของชาวไทย	(น้ำพริก)
หมักในโหลรสชาติเค็มปรุงแต่งดี	(น้ำปลา)
มีกลิ่นเหม็นตามคลองเป็นของเสีย	(น้ำเน่า)
ลดความเพี้ยดับกระหายเติมแต่งสี	(น้ำอัดลม)
ควรหยิบยื่นให้ผู้อื่นเพื่อไมตรี	(น้ำใจ)
ไหลทุกที่เมื่อต้องทุกซ่หมดสุขเอย	(น้ำตา)

ตัวอย่างของนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่ง ที่มีแนวคิดสร้างสรรค์ได้น่าสนใจและสนุกสนานไม่น้อยไปกว่ากลุ่มแรก ดังต่อไปนี้

ลัควาน้ำอะไรไว้ใส่ผี	(น้ำมนต์)
กลิ่นที่มีนั้นก็เหม็นสุดทนไหว	(น้ำเฝ้า)
คนจีนนั้นชงไว้กินขับโรคภัย	(น้ำชา)
ทุกคนไทยควรจะมีช่วยเหลือกัน	(น้ำใจ)
มาตามท่อต่อตามสายใช้อาบน้ำ	(น้ำประปา)
ตกพร่ำพร่ำจากปากฟ้าสรวงสวรรค์	(น้ำฝน)
ของโปรดหมิ่นคนกินได้ไว้ใช้กัน	(น้ำผึ้ง)
กินต้องคั้นนางเอกสั่งทุกครั้งเอย	(น้ำส้ม)

จึงกล่าวได้ว่า การนำ ะหมีหรือปริศนา คำประพันธ์มาใช้เป็นสื่อการสอน เป็นกลวิธีหนึ่งที่สามารถสอนให้นักศึกษาได้ฝึกคิดและเขียนสร้างสรรค์คำประพันธ์ร้อยกรองได้อย่างสนุกสนาน

การสอนคำประพันธ์โดยมุ่งหวังให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการแต่งร้อยกรองมากยิ่งขึ้น ผู้สอนสามารถนำนิราศร่วมสมัยมาใช้เป็นสื่อการสอนได้อีกกลวิธีหนึ่ง เพื่อชี้ให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชน

รุ่นใหม่ได้ทราบว่าวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทยสามารถนำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับเนื้อหาของสังคมปัจจุบันได้

การใช้นิราศเป็นสื่อการสอน

นิราศ หมายถึงงานประพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะ มีความหมายตามตัวอักษรว่า จาก พราก มีเนื้อหาในเชิงพรรณนาถึงการเดินทางและการพลัดพรากจากคนรักเป็นหลัก มักจะเล่าถึงเส้นทาง การเดินทาง และบอกเล่าถึงสิ่งที่พบเห็นระหว่างการเดินทาง ขณะเดียวกันก็วินิยามสอดแทรกความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ที่ตนพบเห็นระหว่างการเดินทาง โดยมักจะเชื่อมโยงเหตุการณ์เหล่านั้นให้สัมพันธ์กับความรู้สึกของตน อนึ่ง นิราศ อาจมิได้มีการเดินทางหรือการพลัดพรากตามความเป็นจริงก็ได้

จากลักษณะเฉพาะดังกล่าว นิราศ จึงเป็นวรรณกรรมอีกประเภทหนึ่งที่ครูภาษาไทยสามารถนำมาใช้เป็นสื่อการสอนการเขียนสร้างสรรค์ได้ ในขั้นแรกผู้สอนจะต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักรูปแบบและขนบนิยมในการแต่งนิราศก่อนเป็นลำดับแรก ทั้งนี้ อาจกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนศึกษาผลงานนิราศทั้งวรรณคดีนิราศและนิราศร่วมสมัย เพื่อให้ นักศึกษา ได้รู้จักการแต่งตามขนบดั้งเดิมและรู้จักลีลาการแต่งนิราศร่วมสมัยของกวีรุ่นปัจจุบัน ที่สามารถปรับประยุกต์ขนบเก่าให้เข้ากับเนื้อหาสมัยใหม่ได้

ในส่วนของวรรณคดีนิราศ ผู้สอนอาจแนะนำให้ผู้เรียนศึกษาผลงานของสุนทรภู่ ซึ่งเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันทั่วไป หากในส่วนของนิราศร่วมสมัย อาจแนะนำให้ค้นคว้าจากสื่ออินเทอร์เน็ต เช่น ในเว็บไซต์ Bloggang.COM: เชษฐภัก์ ซึ่งมีผลงานนิราศร่วม

สมัยของเชษฐภัก์ วัลย์จร กวีรุ่นใหม่ผู้สามารถแต่งนิราศได้ตามขนบวรรณศิลป์ ดังเช่น นิราศรถไฟฟ้าใต้ดิน รัตนโกสินทร์ศกสองร้อยยี่สิบสอง ดังต่อไปนี้

นิราศร้างห่างไกลให้ใจหาย
โศกกำซาบแสบซ้ำซ้ำใจหาย
ถูกคนสวยทำร้ายตายทั้งเป็น
เชษฐภัก์ประพันธ์เพลงบรรเลงนิราศ
ป่าวประกาศรักโลโครกให้โลกเห็น
คมวาตะเขื่อนเชือดหญิงเลือดเย็น
บวงสรวงเช่นศักดิ์ศรีกวีไทย
รถออกจาก “หัวลำโพง” เจ็ดโมงเช้า
แสนปวดร้าวอ่อนล้าน้ำตาไหล
หรือเธอมีแต่ตัวไร้หัวใจ
พ้อคนสวยหน้าใสหญิงใจดำ

.....
ถึง “สีลม” สมแล้วที่แคล้วคลาด
ไหลเป็นหยาดหยดเลือดเธอเชือดเขื่อน
ร้อยลมพิษลิ้นพรวดคำบิดเบือน
เจ็บแสบเหมือนลมสีที่เสียดใจ

.....
“ศูนย์ประชุมแห่งชาติ” คงชาติหน้า
จึงอาจคว้าดวงดาวสวรรค์
แห้วครั้งแล้วครั้งเล่าเขาโจษจัน
แทนรางวัลความจริงใจได้จากเธอ
นัดเธอที่ “สุขุมวิท” คิดแล้วหน่าย
รอเกือบตายเกือบบ้ามาแล้วเกือบ
ความสุขสิ้นค้ำมาไม่เจอ
บวงสรวงเช่นความเชื่อแท้...ไ้อ์พาย

.....
“พระรามเก่า” รักเราไม่ก้าวหน้า
เพราะดินทำตัวซำซ่าหมั่นไส้
ยึดถือความเป็นฉัน “มัน” เกินไป
สาวคนไหนเขาก็ซังรังเกียจกัน
จึงต้อง पैกหน้าหล่อทำต่อแหล
ล้างผลาญเงินพ่อแม่ตามแพชั่น
ขับเปอร์เซ่งแบ่งแหลกแดกน้ำมัน

ตามตูด “เทรนด์ปัจจุบัน” ให้ทันคน
“ศูนย์วัฒนธรรม” “ธรรม” ใดทำใจเศร้า
ย้วยวนเข้าสับปลับยังสับสน
“ทำ” สำเนียงเสียงเสน่ห์ซ่อนเล่ห์กล
หญิงนักปล้นปลิ้นปล้อนหลอนหลอกลวง
ถึง “ห่วยขวาง” กรรมชั๊ดเข้าขัดขวาง
ปิดหนทางใจเอเยเคยห้วงหวง
เมื่อเธอนั้นปิดใจไม่ยอมควง
ฉันจึงตวงน้ำตาบอกลานาง

.....
ใจเช่อชื่อเธอทิ้งขว้างที่ “บางชื่อ”
เก็บไว้ชื่อคืนวันอันผันผวน
ประสบการณ์อ่านใจใครเรรวน
ใครแปรปรวนปลิ้นปล้อนหลอนหลอกเป็น
เชษฐภัก์ประพันธ์เพลงบรรเลงนิราศ
ปาวประกาศความโลโครกจนโลกเหม็น
ถ้อยวาตะเจื่อนเชือดหญิงเลือดเย็น
บวงสรวงเช่นคักคี่ศรีวิเอย

(เชษฐภัก์, 2550: 6)

จากตัวอย่างนิราศร่วมสมัยข้างต้น จะทำให้นักศึกษาเข้าใจได้ว่า “กวีรุ่นใหม่สามารถสร้างสรรค์เนื้อหาใหม่โดยดำเนินตามกรอบของขนบวัฒนธรรมวรรณศิลป์ไทยได้ ไม่ว่าจะ เป็นบทประณามพจน์ บทชมเมือง บทชมโฉม บทอ้อติวิพากย์ ถือเป็นธรรมเนียมนิยมที่รับถือปฏิบัติกันโดยปกติ หากกวีรุ่นหลังควรสืบสานมาใช้อย่างสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมของตน ก็จะสามารถสะท้อนให้เห็นความลุ่มลึกของกวีผู้นั้น” (ธเนศ เวศร์ภาดา, 2549: 86)

เมื่อนักศึกษาเข้าใจวิธีการแต่งนิราศแล้ว ขั้นตอนต่อไปผู้สอนอาจกำหนดให้นักศึกษาฝึกเขียนนิราศร่วมสมัย โดยสมมติว่าต้องพลัดพรากจากคนที่ตนรัก ให้พรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของตนตามเส้นทาง การเดินทางจากที่พักอาศัย โดยให้สิ้นสุดที่มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

นิราศหอการค้า: การเขียนสร้างสรรค์ นิราศร่วมสมัย

จากผลงานการแต่งนิราศร่วมสมัยของนักศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลวิธีการสอนการเขียนคำประพันธ์โดยใช้วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทยมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับเนื้อหาสมัยใหม่นั้นบรรลุผลตามเป้าหมาย นักศึกษาสามารถเขียนนิราศตามขนบเดิมได้หลายประการ ดังเช่น การแต่งบทไหว้ครู บทอ้อติวิพากย์ รวมทั้งขนบวรรณศิลป์ที่เกิดจากการเล่นคำ ขนบการเดินเรื่องและการใช้โวหาร ดังนี้

บทไหว้ครู

นิราศร้างแรมไกลให้ถวิล
ต้องเดินทางจากไปสู่แดนดิน
เป็นฐานถิ่นที่พากเพียรเรียนวิชา

.....
ขออนไหว้เทวดาที่อารักษ์
ช่วยปกปักดวงใจให้เราสอง
สิ่งใดใดมิให้หมายกล้ำกรายนอง
จงคุ้มครองงามอนของพี่ยา

บทอ้อติวิพากย์

นิราศนี้ตัวฉันหัดขีดเขียน
ถ้อยสำเนียงบ้างผิดเพี้ยนบ้างสูญหาย
บางถ้อยคำถ้อยความคิดไม่คมคาย
อย่าแหยงหน้ายลลึงหนี่ช่วยทีเอย

การเล่นคำ

.....
เบิ้ลมอไซค์ออกจากบ้านไม่ประมาท
ไม่ยากพลาดเรียนวิชาที่ไผหา
คว่ำหมวกใส่สวมเสื้อออร์มคลุมกายา
แล้วร่ำลาบ้ายบายน้องก่อนจากไป

ถึงสี่แยกบางพลัดไม่พลัดพราก
จะไม่จากแมงมวงอนให้คอยแก้
ดูไฟแดงไฟเขียวเพื่อละเมอ
ใจของเธอนั้นก็คงคิดถึงเรา

.....
ถึงโรงพยาบาลวชิระไม่ละทิ้ง
รักจริงจริงหวังแต่งไม่หลีกหนี
อยากมีลูกกับน้องต้นท้ายปี
จะได้มีทีมฟุตบอลเป็นของตน
ถึงเขาเดินรักของพี่ดูจขุนเขา
มีเพียงเจ้าที่ได้ครองไม่ต้องปล้น
สี่ห้องใจที่บังคับไม่ซุกซน
ทุกแห่งหนที่จะเอียงเคียงพักพิง

นอกจากนี้นักศึกษายังคงแต่งตามชนบเดิม โดยนำชื่อสถานที่มาเล่นคำเพื่อพรรณนาถึงนาง อันเป็นที่รัก และยังสามารถนำเรื่องราวที่เป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันมานำเสนอได้สอดคล้องกับ มิติของสังคมร่วมสมัย ดังเช่นในวรรค “อยากมีลูก กับน้องต้นท้ายปี” นั้นไม่ใช่ต้องการเพียง “เซยชิด พิสมยนาง” ตามวิธีบอกความรู้สึกของกวียุคก่อน หากเป็นเพราะพี่ “จะได้มีทีมฟุตบอลเป็นของตน” การเขียนวรรคนี้จึงมีน้ำเสียงยั่วล้อที่คนในปัจจุบัน สามารถรับรู้และเข้าใจได้ เช่นเดียวกับการใช้โวหาร เพื่อพรรณนาอารมณ์ความรู้สึก นักศึกษาก็สามารถ สร้างสรรค์เนื้อหาให้สอดคล้องกับขนบวรรณศิลป์ได้ ดังนี้

การใช้โวหาร

ธรรมเนียมนิยมในการดำเนินเรื่องตามชนบ นิราศ นักศึกษาสามารถใช้ลีลาวรรณศิลป์เดิมมา ดำเนินเรื่อง โดยบันทึกการเดินทาง สะท้อนให้เห็น สภาพการจราจรกลางเมืองกรุงที่วุ่นวาย สับสน พร้อมกับแสดงทัศนคติวิพากษ์วิจารณ์ผู้คนในสังคม

เมืองได้อย่างเข้มข้น อาจกล่าวได้ว่าดำเนินตาม แบบกวีสมัยก่อนที่มักจะบันทึกสิ่งที่ตนพบเห็นขณะ เดินทาง และนำมาพรรณนาคร่ำครวญให้สอดคล้อง กับความรู้สึกที่ต้องพลัดพรากจากนาง ขณะเดียวกัน ก็มักจะแสดงทัศนคติของตนเองที่มีต่อสภาพสังคม บ้านเมือง ควบคู่กันไปโดยใช้พรรณนาโวหารเป็น หลัก ดังเช่น

ออกจากบ้านเดินทางมาศึกษา
หาวิชาความรู้ให้สุขสม
อนาคตจะได้ไม่ระทม
แสนชื่นชมจำใจจากน้องยา
ขั้บรถยนต์เรื่อยมาถึงวังหิน
เคยได้ยินเสียงน้องรำร้องหา
ที่จำเป็นต้องพรากจากน้องมา
ในอุราแสนเศร้ารวดร้าวใจ
ถึงเสือใหญ่ขอยับแคบเบียดซ้ายขวา
เอาละหา(ญ)จะใช้เส้นทางไหน
เพื่อจะได้เดินทางให้ปลอดภัย
เป็นอย่างไรรักก็ตามต้องถึงมือ

.....
หลุดไฟเขียวเลี้ยวมาได้พักใหญ่
ต้องตกใจรถปาดแข่งวิ่งแล่นฉิว
สมน้ำหน้า...แป๊บเดียว...ตำรวจชิว
ฉันเลยลี้วเร่งรถมุดอุโมงค์
ผ่านมาถึงหน้าสถานีรถไฟ
ใจสั่งมาให้รีบเร่งเห็นทางโค้ง
ขับมาได้ไม่นาน...เจอทางโค้ง
เบรกตัวโค้ง...เกือบชนรถป้ายแดง
ติดไฟแดงอีกครั้งแยกห้วยขวาง
แสงสว่างเล็ดลอดฟิล์มกรองแสง
มองฝ่าไปแดดร้อนจนอ่อนแรง
คอแทบแห้งริบคว่ำหาน้ำกิน
หันกลับมาอีกที่อ่าวไฟเขียว
ต้องรีบเลี้ยวผ่านแยกอันแสนหิน
เป็นประจำทุกวันจนชาชิน
อยากโบายบินเหมือนนกได้จ้งเลย

ขับรถผ่านมาถึงหน้าตลาด
 เดินขนาดไม่มองทางหน้าตาเฉย
 ต้องชะลอทุกครั้งเหมือนอย่างเคย
 เบื่อจingleคนพวกนี้แย่งจริงจัง
 ผ่านตลาดมาได้สักพักหนึ่ง
 ชาวเหนียวหนึ่งคนชายเป็นผู้หญิง
 ลูกชายเธอวิ่งเล่นชนเหมือนลิง
 ผมนั่งนั่งขับรถยนต์ผ่านเข้าไป
 ขับเข้ามาในซอยอันแสนแคบ
 ต้องคอยแอบรถยนต์ที่เข้าใกล้
 ไปอีกนิดก็ถึงรั้วมหาวิทยาลัย
 อีกอึดใจเท่านั้นก็ได้เรียน

ผลงานโดยภาพรวมของกลอนนิราศที่แต่งโดย นักศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าการใช้นิราศร่วมสมัยเป็น สื่อการสอน อีกกลวิธีหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาสามารถ เขียนสร้างสรรค์คำประพันธ์ได้อย่างสนุกสนาน โดย นำสิ่งใกล้ตัวมาเป็นวัตถุดิบในการเขียน รู้จักปรับ ประยุกต์วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทยและสร้างสรรค์ แนวคิดใหม่ได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันก็ วิพากษ์วิจารณ์สังคมในมุมมองของตนได้เช่นเดียวกับ ทศนะกวีที่สื่อผ่านนิราศ แม้ว่าการใช้ถ้อยคำใน บางบทบางตอนของนักศึกษาอาจเรียงร้อยภาษายัง ไม่ถูกต้องตามหลักจันท์ลักษณะก็ตาม แต่ถ้าพิจารณา ความคิดเชิงสร้างสรรค์ ต้องยอมรับว่านักศึกษา สามารถสร้างวรรณศิลป์ในลีลาสมัยใหม่อันกลั่นกรอง ออกมาจาก “ใจ” ได้อย่างแจ่มชัด สอดคล้องกับบท กวีของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่ให้แง่คิดการเขียน บทร้อยกรองร่วมสมัยไว้ว่า ผู้แต่งไม่ต้องพะวงกับ หลักจันท์ลักษณะตามแบบฉบับให้มากนัก แต่ควรใช้ “สัมผัส” พิเศษ อันเกิดจากอารมณ์ความรู้สึกจาก “ใจ” เป็นหลัก จึงจะทำให้เขียนร้อยกรองที่ดีได้ ดังบทร้อยกรอง “กวี” ใน เพลงขลุ่ยผิว ดังนี้

กวี

คือนาฬิกาของดอกไม้ใกล้จะผลิ
 คือความไฟความฝันอันเริ่มริ
 ความขำของนายช่างผู้สร้างคำ
 คือภาษาที่สองของความรู้สึก
 คือความลึกของอารมณ์ที่บ่มร่ำ
 คือชีวิตชีวาจักรกรรม
 คือความจำรำลึกผืนกินาน

เธอคือกวี

เธอต้องมีความงามความประสาน
 ความประสมกลมกลืนความขึ้นบาน
 มีวิญญาณหยั่งรู้มรรตศน์
 เธอต้องเขียนชีวิตจากชีวิต
 นฤมิตถ้อยคำด้วยสัมผัส
 สัมผัสใจสู่ใจให้แจ่มชัด
 ไม่จำกัดกวีไว้แต่ในคำ

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2527: 25)

บทสรุป

ในปัจจุบัน แม้ว่าเทคโนโลยีการสื่อสารจะก้าว หน้าเพียงใด แต่วัฒนธรรมวรรณศิลป์ไทยยังสามารถ ดำรงอยู่ท่ามกลางโลกสมัยใหม่ได้ โดยการสืบสาน ผ่านการศึกษาในระบบ อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควร ตระหนักว่าคนรุ่นใหม่มักขาดโอกาสในการเรียนรู้ ไม่รู้จักพื้นฐานความงามตามวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ ดั้งเดิม อีกทั้งไม่มีโอกาสสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ให้ สอดรับกับมิติสังคมร่วมสมัยได้

จากประสบการณ์การสอนของผู้เขียนสนับสนุน ได้ว่า สิ่งที่บรรพกาลได้เพียรพยายามรังสรรค์จนเป็น มรดกทางภูมิปัญญาอันล้ำค่า และอีกไม่นานก็คงต้อง สูญสลายไปตามกาลเวลานั้น ผู้สอนควรจะมีบทบาท ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจ

ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทย
สิ่งสำคัญ คือ ผู้สอนควรมีกลวิธีการสอนที่สร้างความ
สนุกสนานเพลิดเพลิน สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติ
ของนักศึกษาที่มีต่อวรรณกรรมร้อยกรองทั้งภาค
ทฤษฎีและปฏิบัติ นอกจากนี้แนวการสอนดังที่เสนอ
ไว้นั้น มีส่วนสำคัญที่จะกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความ
คิดสร้างสรรค์มีความมุ่งมั่น และมีความพยายาม
ที่จะสร้างสรรค์คำประพันธ์ร้อยกรองให้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนควรตระหนักถึง
ประโยชน์ของการเรียนการสอนคำประพันธ์ร้อยกรอง
ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างจินตนาการ ให้
นักศึกษากล้าแสดงความรู้สึกรู้สึกคิด เกิดความชื่นชม
ความซาบซึ้งในศิลปะการใช้ภาษา และนำมาผสม
ผสานกับความคิดสร้างสรรค์อันแปลกใหม่ที่สอดคล้อง
กับบริบททางสังคมได้

การสร้างสรรค์คำประพันธ์ร่วมสมัยเป็นการ
ดำรงวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของเดิม โดยการ
แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับวัฒนธรรมใหม่ที่ร่วมสมัย
ดังคำกล่าวของพระยาอนุমানราชธนที่ว่า “วัฒนธรรม
ใดที่ไม่มีการแลกเปลี่ยนถ่ายถอดกับวัฒนธรรมอื่น
ก็ประดุจดั่งแอ่งน้ำที่ไม่มีการไหลถ่ายเทย่อมจะกลายเป็น
แอ่งน้ำที่เหือดแห้งไปในที่สุด ถ้าจะเปรียบกับ
ภาษาก็เหมือนภาษาที่ตายแล้วเพราะไม่มีผู้ใช้ ดังนั้น
ภาษาที่ยังคงใช้กันอยู่ก็ย่อมต้องมีการปะปนหรือ
แลกเปลี่ยนกับภาษาอื่นๆ เป็นธรรมดา” (พระยา
อนุমানราชธน, 2516: 19)

ดังนั้น กลวิธีการสอนภาษาไทยโดยใช้พะหมี
และกลอนนิราศเป็นสื่อการสอนเขียนสร้างสรรค์ ใน
การแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง จึงเป็นการสอนอีก
แบบหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงให้นักศึกษาได้มีโอกาส
เรียนรู้ เข้าใจและตระหนักในคุณค่าความงดงาม

ของวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์อันเป็นภูมิปัญญาไทย
ที่มีความละเอียด ประณีต ให้กลับมามีชีวิต มีความ
สำคัญต่อคนรุ่นใหม่ในสังคมร่วมสมัย และมีคุณค่า
ในสายตาเยาวชนไทยสืบไป

บรรณานุกรม

- กุลหลาบ มัลลิกะมาส. 2525. **ความรู้ทั่วไปทาง
วรรณคดีไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545. **การคิดเชิงสร้าง
สรรค์**. กรุงเทพมหานคร: ชัดเชสมีเดีย.
- คุณว๊อบแ่วบ. 9 มีนาคม 2550. **ประเภทของปริศนา
คำประพันธ์** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: [http://
www.pamee.com/pamee01.html](http://www.pamee.com/pamee01.html)
- เจือ สตะเวทิน. 2516. **ภาษาไทยจากฟ้าเมืองไทย**.
กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- เชษฐภัทร. 9 มีนาคม 2550. **นิราศรถไฟใต้ดิน**
[ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: [http://www.bloggang.
com/viewdiary.php?id=chettapat&group=4](http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=chettapat&group=4)
- ธเนศ เวศร์ภาดา. 2543. **ทะเลปัญญา**. กรุงเทพ-
มหานคร: ศยาม.
- _____. 2549. “ชนบทกับนวนิทัศน์.” **ทอมโลก
วรรณศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: ปาเจรา.
- นพคุณ คุณาชีวะ. 2519. **การจัดหมวดหมู่ปริศนา
ของไทย**. กรุงเทพมหานคร: หน่วยงานศึกษา
นิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. 2527. **เพลงขลุ่ยผิว**. พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ปลายตะเพียน.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และวาณิช จรุงกิจอนันต์.
ม.ป.ป. “การตกหล่นแห่งถ้อยคำ.” ใน **เรียงร้อย
ถ้อยคำ**, หน้า 25. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.

ประทีป วาทิกทินกร. 2538. **ร้อยกรอง**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประเทือง คล้ายสุบรรณ. 2529. **ปริศนาคำทาย**. กรุงเทพมหานคร: สุทธิสารการพิมพ์.

ปรัชญา โปธิหัง. 2545. “การละเล่นทายโจ๊ก.” **ศิลปวัฒนธรรม** 23: 130-131.

พันธลักษณ์. 2548. “ปริศนาคำทาย โจ๊ก ผะหมี.” **การละเล่นพื้นบ้าน 4 ภาค**. กรุงเทพมหานคร: บ้านหนังสือ.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2503. **พระราชนิพนธ์ปริศนาคำโคลงและความเรียง**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท..

_____. 2517. **พระนลคำหลวง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.

วิรัช ้วยวุฒิ. 2526. “การพัฒนาสื่อการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา.” ในเอกสารการสอน **หน่วยที่ 12 ชุดวิชาการสอนกลุ่มทักษะ 1 (ภาษาไทย)**, หน้า 837. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศึกษาปริศนาผะหมี [ออนไลน์]. 9 มีนาคม 2549. เข้าถึงจาก: <http://www.pamee.com/pamee.html#top>

สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรชัย. 2523. **วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพร มากแจ้ง. 2535. **กวีนิพนธ์ไทย 1**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สุมาลี วิระวงศ์ และคณะ. 2544. **กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณินพนธ์**. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. 2541. **การสื่อสารกับการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ประสิทธิ์ภักดิ์.

อนุমানราชธน, พระยา. 2516. **วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ของไทย**. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.

อัจฉรา ชิวพันธ์. 2545. **กิจกรรมการเขียนสร้างสรรค์ในชั้นประถมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. 2547. **ภาษาพาสอน เรื่องน่ารู้สำหรับครูภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Miss Poramaporn Limlertsathian received her Master of Arts in Thai from Chulalongkorn University. She is currently working as a lecturer at the Department of Thai for Communication, School of Humanities, The University of the Thai Chamber of Commerce. Her main interest is in Thai language and literature, especially poetry.